Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binári: keresőfa Adatok

Piros-fekete fák

Magasság

Alkalmazás

Műveletek Alkalmazás

Adatszerkezetek

08. Keresőfák II

Vekov Géza

2023. április 19.

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

Idatok

Piros-fekete fál

NA-----

Műveletek

Alkalmazás

Műveletek

Ismétlés - Bináris keresőfa

Ismétlés - Bináris keresőfa

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fa Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek

Bináris fa

Olyan fa, melyben minden adatelemnek legtöbb két rákövetkezője van

Bináris keresőfa

Olyan rendezett bináris fa, melyben:

- Az adatelemek mindegyike rendelkezik egy kulccsal
- Minden adatelemre igaz, hogy:
  - Az adatelem bal oldali részfájában levő elemek kulcsai kisebbek az elem kulcsánál
  - Az adatelem jobb oldali részfájában levő elemek kulcsai nagyobbak az elem kulcsánál

Ismétlés - Bináris keresőfa: adatok

Adatszerkezetek

Vekov Géza

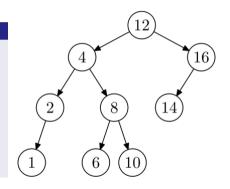
Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fa Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Bináris keresőfa elemei

- Kulcsok (által jellemzett objektumok)
- Feltételezzük, hogy minden kulcs egyedi.
- Nem egyedi kulcsok esetén szükséges egy egyértelmű szabály az azonos kulccsal rendelkező elemek kezelésére

Ismétlés - Kiegyensúlyozott bináris fák

Adatszerkezetek

Vekov Géza

keresőfa

keresöfa Adatok

Magasság Műveletek Alkalmazás

Alkalmazás Splay fák Műveletek

Műveletek időbonyolultsága

Bináris fák esetén, a műveletek futási ideje a fa magasságától függ.

Cél

Minél gyorsabb műveletek.

Megoldás

■ kiegyensúlyozott bináris fa

Ismétlés - Kiegyensúlyozott bináris fák

Adatszerkezetek

Ismétlés - Biná keresőfa

Adatok

Piros-fekete fá

Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Példák

Kiegyensúlyozott fák a következő adatszerkezetek:

- AVL fa
- Piros-fekete fa
- Splay fa

AVL fák: Forgatás

Adatszerkezetek

Vekov Géza

smétlés - Bináris keresőfa

keresőfa Adatok

Piros-fekete fa Magasság Műveletek Alkalmazás

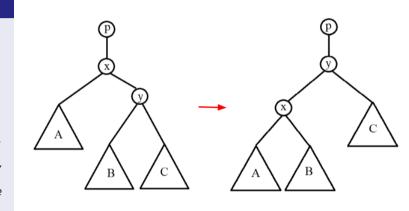
Splay fák Műveletel

Bal forgatás

- Szülő: x
- Jobb gyerek: **y**

Tudjuk, hogy:

- *x* < *y*
- $\forall e \in A, e < x < y$
- $\forall e \in B, x < e < y$
- $\forall e \in C, x < y < e$

AVL fák: Forgatás

Adatszerkezetek

Vekov Géza

métlés - Bináris

keresőfa Adatok

Piros-fekete fák Magasság Műveletek Alkalmazás

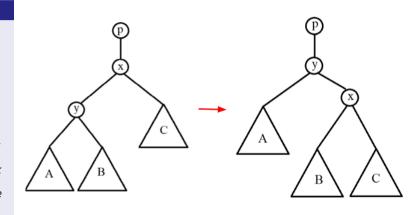
Splay fák Műveletel

Jobb forgatás

- Szülő: x
- Bal gyerek: **y**

Tudjuk, hogy:

- x > y
- $\forall e \in A, e < x < y$
- $\forall e \in B, y < e < x$
- $\forall e \in C, x < y < e$

Adatszerkezetek

Piros-fekete fák

Piros-fekete fák

Adatszerkezetek

Piros-fekete fák

Definíció

- A piros-fekete (PF) fák bináris keresőfák
  - garantálják, hogy a keresés O(log n) idő alatt hajtható végre

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binári keresőfa

Piros-fekete fák

Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Definíció

- A piros-fekete (PF) fák bináris keresőfák
  - garantálják, hogy a keresés O(log n) idő alatt hajtható végre
- A PF fák csomópontjai ki vannak színezve: minden csomópont vagy piros, vagy fekete
- A NULL értékű mutatókra úgy tekintünk, mintha a fán kívüli levelekre mutatnának
- A PF fák "aránylag kiegyensúlyozottnak" tekinthetőek

Megjegyzés

■ Rudolf Bayer '72, Leonidas J. Guibas, Robert Sedgewick '78 - véletlenszerűen lett éppen piros-fekete

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binári keresőfa

Piros-fekete fák

Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Tulajdonságok

- Minden csomópont piros vagy fekete
- A fa gyökere mindig fekete (CLRS)
- 2 A fa minden (NULL értékű) levele fekete
- 3 Piros szülőnek csak fekete gyerekei lehetnek
  - A fában nincs két egymást követő piros csomópont
- Minden csomópont esetén az összes olyan úton, amely az adott csomópontból indul ki és a levélig vezet, ugyanannyi a fekete csomópontok száma.
  - Minden részfa esetén: minden gyökér-NULL útvonal ugyanannyi fekete csomópontot tartalmaz

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

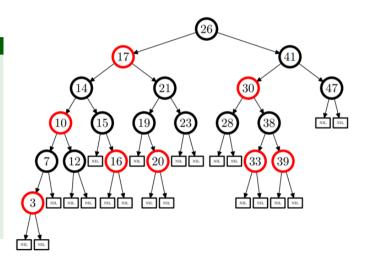
Piros-fekete fák

Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek

Példa

■ Gyökér fekete

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

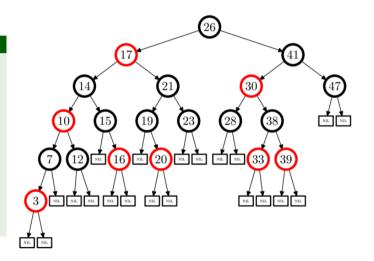
Piros-fekete fák

Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Példa

- Gyökér fekete
- Levelek feketék

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

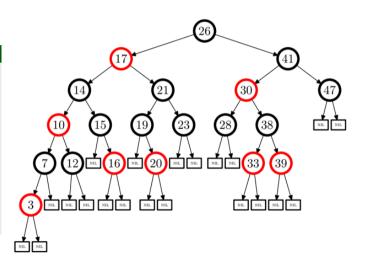
Piros-fekete fák

Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Példa

- Gyökér fekete
- Levelek feketék
- Piros csomópontnak nincs piros gyereke

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

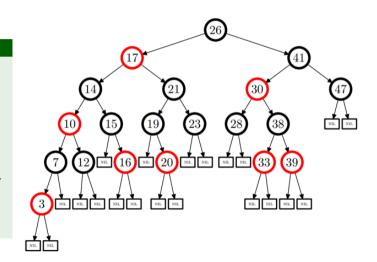
Piros-fekete fák

Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Példa

- Gyökér fekete
- Levelek feketék
- Piros csomópontnak nincs piros gyereke
- Minden gyökér-NULL útvonal ugyanannyi fekete csomópontot tartalmaz

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

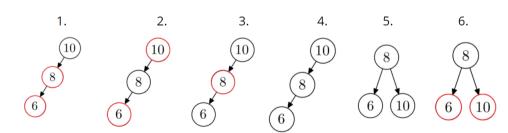
Piros-fekete fák

Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek

Kérdés

A következő fák közül melyek piros-fekete fák?

www.menti.com - 72 96 08 0

Adatszerkezetek

Vekov Géza

smétlés - Bináris

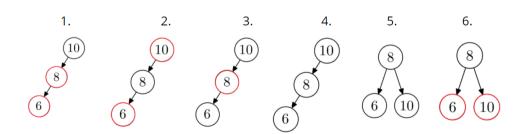
Piros-fekete fák

Magasság Műveletek

Splay fák Műveletek

Kérdés

A következő fák közül melyek piros-fekete fák?

www.menti.com - 72 96 08 0

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

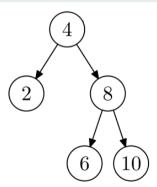
Piros-fekete fák

Magassag Műveletek

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Példa

■ Hogyan színezzük ki az alábbi bináris fát, hogy PF fát kapjunk?

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

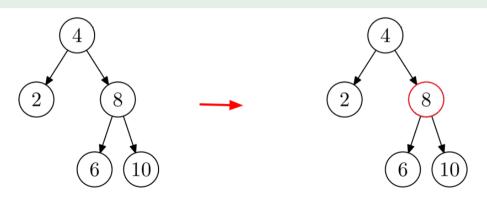
Piros-fekete fák

Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Példa

■ Hogyan színezzük ki az alábbi bináris fát, hogy PF fát kapjunk?

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binári keresőfa

Piros-fekete fák

Magasság Műveletek

Splay fák Műveletek

Definíció

■ Egy PF fa x csúcsának **fekete magassága** (fm(x)) alatt az x-től ennek egy leszármazott leveléig tartó úton található fekete csúcsok számát értjük, x-et nem beleszámítva.

Példa

Az ábrán látható PF fa 4-es csúcsának fekete magassága

$$fm(x) = 2$$
,

ha figyelembe vesszük, hogy a NULL értékek is feketék.

Lemma

■ Minden *n* csomópontot tartalmazó PF fának a maximális magassága $2\log_2(n+1)$.

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

Piros-fekete fál

Magasság

Műveletek

Alkalmazás

Műveletek Alkalmazás

Bizonyítás (intuitív módszer)*

 $\blacksquare$ Feltételezzük, egy $gy\"{o}k\'{e}r$ -NULL útvonal minimum k csomópontot tartalmaz

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fák

Magasság Műveletek

Alkalmazás Splav fák

Splay fák Műveletek Alkalmazás

- Feltételezzük, egy *gyökér-NULL* útvonal minimum *k* csomópontot tartalmaz
- lacktriangle Ez azt jelenti, hogy a fa tartalmaz egy k-1 magasságú tökéletesen kiegyensúlyozott fát

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fák

Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

- Feltételezzük, egy *gyökér-NULL* útvonal minimum *k* csomópontot tartalmaz
- Ez azt jelenti, hogy a fa tartalmaz egy k-1 magasságú tökéletesen kiegyensúlyozott fát $\Rightarrow$ A csomópontok száma legalább: $2^k 1$, azaz $n \ge 2^k 1$

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fál

Magasság Műveletek

Splay fák Műveletek Alkalmazás

- Feltételezzük, egy *gyökér-NULL* útvonal minimum *k* csomópontot tartalmaz
- Ez azt jelenti, hogy a fa tartalmaz egy *k-1* magasságú tökéletesen kiegyensúlyozott fát
  - $\Rightarrow$ A csomópontok száma legalább: $2^k 1$, azaz $n \ge 2^k 1$
  - $\Rightarrow$ Mivel minden útvonal legalább k hosszú: $k \le \log_2(n+1)$

Adatszerkezetek

Magasság

- Feltételezzük, egy gyökér-NULL útvonal minimum k csomópontot tartalmaz
- Ez azt jelenti, hogy a fa tartalmaz egy k-1 magasságú tökéletesen kiegyensúlyozott fát $\Rightarrow$ A csomópontok száma legalább: $2^k - 1$, azaz $n \ge 2^k - 1$

  - $\Rightarrow$ Mivel minden útvonal legalább k hosszú: $k \le \log_2(n+1)$
- Tehát egy n csomópontot tartalmazó PF fában létezik egy gyökér-NULL útvonal, ami legtöbb $log_2(n+1)$ fekete csomópontot tartalmaz

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fál

Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

- Feltételezzük, egy *gyökér-NULL* útvonal minimum *k* csomópontot tartalmaz
- Ez azt jelenti, hogy a fa tartalmaz egy k-1 magasságú tökéletesen kiegyensúlyozott fát $\Rightarrow$ A csomópontok száma legalább: $2^k 1$, azaz $n \ge 2^k 1$
  - $\Rightarrow$ Mivel minden útvonal legalább k hosszú: $k \le \log_2(n+1)$
- Tehát egy n csomópontot tartalmazó PF fában létezik egy gyökér-NULL útvonal, ami legtöbb $\log_2(n+1)$ fekete csomópontot tartalmaz
- PF fa, 4. tulajdonság $\Rightarrow$ minden *gyökér-NULL* útvonal $\log_2(n+1)$ fekete csomópontot tartalmaz

Adatszerkezetek

Vekov Géz

Ismétlés - Binár keresőfa Adatok

Piros-fekete fál Magasság Műveletek

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Bizonyítás (intuitív módszer)*

- Feltételezzük, egy gyökér-NULL útvonal minimum k csomópontot tartalmaz
- Ez azt jelenti, hogy a fa tartalmaz egy k-1 magasságú tökéletesen kiegyensúlyozott fát $\Rightarrow$ A csomópontok száma legalább: $2^k 1$, azaz $n \ge 2^k 1$
  - $\Rightarrow$ Mivel minden útvonal legalább k hosszú: $k \le \log_2(n+1)$
- Tehát egy n csomópontot tartalmazó PF fában létezik egy gyökér-NULL útvonal, ami legtöbb $\log_2(n+1)$ fekete csomópontot tartalmaz

■ PF fa, 4. tulajdonság $\Rightarrow$ minden gyökér-NULL útvonal $\log_2(n+1)$ fekete csomópontot

- tartalmaz
- PF fa, 3. tulajdonság $\Rightarrow$ minden *gyökér-NULL* útvonal legtöbb $2\log_2(n+1)$ csomópontot tartalmaz
- * A teljes matematikai bizonyítás matematikai indukció segítségével történik, például Cormen, Leiserson, Rivest, Stein Ui algoritmusok című kötetében olvasható.

Piros-fekete fa: műveletek

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság **Műveletek** Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Piros-fekete fa: Műveletek

- Keresés(x) az x értékű elem keresése
- Minimum/Maximum a PF fa legkisebb/legnagyobb elemének meghatározása
- Előző/Következő(x) az x értékű elem előtti/utáni elem a rendezett sorozatban
- i. Elem(i) a PF fa i. dik legkisebb elemének meghatározása
- Rang(x) az x értékű elem rangjának meghatározása (az x értékű elem "sorszáma" a rendezett sorozatban)
- Beszúrás(x) az x értékű elem beszúrása a PF fába *
- Törlés(x) az x értékű elem törlése a PF fából *
- Kiírás a PF fa rendezett sorrendben való kiírása
- * fontos, hogy a keresőfa tulajdonság és a PF tulajdonság megmaradjon

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fál Magasság **Műveletek** Alkalmazás

Splay fák

Műveletek

Kérdés

Szúrjuk be x-et a bináris keresőfába (a már ismert módszerrel).

Kérdés: Melyik PF tulajdonság romolhat el beszúrás során?

- 1-es (a gyökér fekete)
- 2 2-es (minden *NULL* levél fekete)
- 3-as (piros szülőnek mindig fekete gyerekei vannak)
- 4-es (minden gyökér-NULL útvonal ugyanannyi fekete csomópontot tartalmaz)
- 5 egyik sem
- 6 mindegyik

www.menti.com - 72 96 08 0

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fál Magasság

Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Észrevétel

Beszúrás során sérülhet az 1-es, a 3-as vagy a 4-es PF tulajonság:

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fál Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Észrevétel

Beszúrás során sérülhet az 1-es, a 3-as vagy a 4-es PF tulajonság:

- Ha az új csomópontot feketére színezzük:
  - lehet egy olyan gyökér-NULL útvonalunk, amely eggyel több fekete csomópontot tartalmaz

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Észrevétel

Beszúrás során sérülhet az 1-es, a 3-as vagy a 4-es PF tulajonság:

- 1 Ha az új csomópontot feketére színezzük:
  - lehet egy olyan gyökér-NULL útvonalunk, amely eggyel több fekete csomópontot tartalmaz
- 2 Ha az új csomópontot pirosra színezzük:
  - amennyiben a fa üres volt, a gyökér piros lesz
  - amennyiben az új csomópont szülője piros, akkor két egymásutáni piros csomópontunk lesz

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binár keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság **Műveletek** Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Észrevétel

Beszúrás során sérülhet az 1-es, a 3-as vagy a 4-es PF tulajonság:

- Ha az új csomópontot feketére színezzük:
  - lehet egy olyan gyökér-NULL útvonalunk, amely eggyel több fekete csomópontot tartalmaz
- Ha az új csomópontot pirosra színezzük:
  - amennyiben a fa üres volt, a gyökér piros lesz
  - amennyiben az új csomópont szülője piros, akkor két egymásutáni piros csomópontunk lesz

Döntés

■ A 2. eset a kisebbik rossz: sérül az 1. vagy a 3. PF tulajdonság, de ez csak lokális probléma.

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

Piros-fekete fál Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Beszúrás

Beszúrás során sérülhet az 1-es, a 3-as vagy a 4-es PF tulajonság:

- Beszúrjuk az új elemet a PF fába, ugyanúgy mint egy keresőfába
- Az új elemet pirosra színezzük

Több eset fordulhat elő:

1. eset

- A fa továbbra is rendelkezik a piros-fekete tulajdonsággal.
  - nincs teendő

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binári keresőfa Adatok

Piros-fekete fa Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Beszúrás

Beszúrás során sérülhet az 1-es, a 3-as vagy a 4-es PF tulajonság:

- Beszúrjuk az új elemet a PF fába, ugyanúgy mint egy keresőfába
- Az új elemet pirosra színezzük

Több eset fordulhat elő:

2. eset

- Sérül az 1-es tulajdonság, miszerint a gyökér fekete.
  - Ez abban az esetben fordul elő, ha éppen a gyökeret szúrjuk be (a fa eredetileg üres volt).
  - Átszínezzük a gyökeret feketére.

Adatszerkezetek

Vekov Géz

Ismétlés - Binái keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság **Műveletek** Alkalmazás

Alkalmazás Splay fák Műveletek

Beszúrás

Beszúrás során sérülhet az 1-es, a 3-as vagy a 4-es PF tulajonság:

- Beszúrjuk az új elemet a PF fába, ugyanúgy mint egy keresőfába
- Az új elemet pirosra színezzük

Több eset fordulhat elő:

- Sérül a 3-as tulajdonság, miszerint nincs a fában két egymás követő piros csomópont.
  - Ez csak akkor fordulhat elő, ha a beszúrt elem szülője is piros
  - Mivel a gyökér fekete, a beszúrt elemnek biztosan létezik nagyszülője, ami fekete kell legyen (a 3-as tulajdonság miatt)
  - Átszínezéseket és forgatásokat kell végrehajtanunk.

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

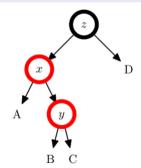
Piros-fekete fák Magasság **Műveletek**

Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

3.1 eset - sérül a 3-as tulajdonság

- lacktriangle Az y/x beszúrt elem "nagybácsija" (szülő testvére) fekete
- (Az A, B, C és D részfák fekete gyökerűek lehet üres fa is)

Adatszerkezetek

Vekov Géza

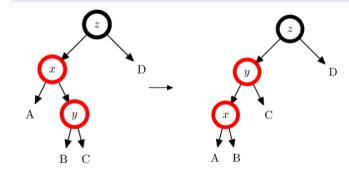
Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fák Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek

3.1 eset - sérül a 3-as tulajdonság

- lacktriangle Az y/x beszúrt elem "nagybácsija" (szülő testvére) fekete
- (Az A, B, C és D részfák fekete gyökerűek lehet üres fa is)

Adatszerkezetek

Vekov Géza

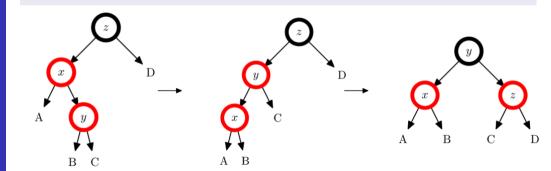
Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fák Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek Alkalmazás

3.1 eset - sérül a 3-as tulajdonság

- lacktriangle Az y/x beszúrt elem "nagybácsija" (szülő testvére) fekete
- (Az A, B, C és D részfák fekete gyökerűek lehet üres fa is)

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fál Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek Alkalmazás

3.1 eset - sérül a 3-as tulajdonság

- Az y/x beszúrt elem "nagybácsija" (szülő testvére) fekete
  - (Az A, B, C és D részfák fekete gyökerűek lehet üres fa is)
- Legtöbb két forgatással helyreállítjuk a PF tulajdonságot

Megjegyzés

- Hasonlóan járunk el, ha a szülő jobb leszármazott.
- A középső ábra külön esetként is létezhet.

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

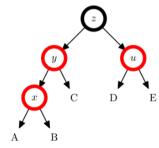
Piros-fekete fák Magasság

Műveletek

Splay fák Műveletek Alkalmazás

3.2 eset - sérül a 3-as tulajdonság

- Az x beszúrt elem "nagybácsija" (szülő testvére) piros
- (Az A, B, C, D és E részfák fekete gyökerűek lehet üres fa is)

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

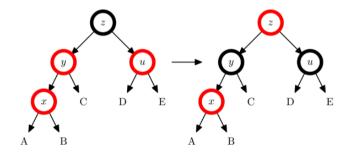
Piros-fekete fák Magasság

Műveletek

Splay fák Műveletek

3.2 eset - sérül a 3-as tulajdonság

- Az x beszúrt elem "nagybácsija" (szülő testvére) piros
- (Az A, B, C, D és E részfák fekete gyökerűek lehet üres fa is)

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

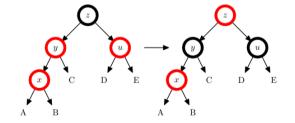
Piros-fekete fá Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek

3.2 eset - sérül a 3-as tulajdonság

- Az x beszúrt elem "nagybácsija" (szülő testvére) piros
- (Az A, B, C, D és E részfák fekete gyökerűek lehet üres fa is)

- Elég átszínzeni a csomópontokat
- Nincs szükség forgatásokra

Adatszerkezetek

Vekov Géza

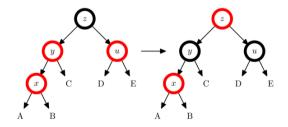
Ismétlés - Binári keresőfa

Piros-fekete fál Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek

3.2 eset - az átszínezés után

• nem változik a levelekbe vezető utakon a fekete elemek száma (4-es tulajdonság)

Adatszerkezetek

Vekov Géza

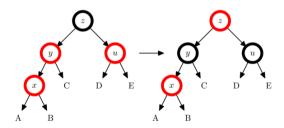
Ismétlés - Bináris keresőfa

Piros-fekete fál Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek Alkalmazás

3.2 eset - az átszínezés után

- nem változik a levelekbe vezető utakon a fekete elemek száma (4-es tulajdonság)
- 3-as tulajdonság viszont továbbra is sérülhet, ha z szülője piros ⇒ feljebb tolhatjuk a két egymást követő piros csomópontot

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság **Műveletek**

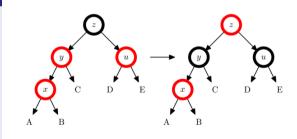
Splay fák Műveletek Alkalmazás

3.2 eset - az átszínezés után

- nem változik a levelekbe vezető utakon a fekete elemek száma (4-es tulajdonság)
- 3-as tulajdonság viszont továbbra is sérülhet, ha z szülője piros ⇒ feljebb toltuk a két egymást követő piros csomópontot

Az eljárást addig ismételjük, amíg

- z szülője fekete nem lesz
- z gyökér nem lesz
  - átszínezzük a gyökeret feketére
- z nagybácsija fekete nem lesz (3.1 eset)
  - egy vagy két forgatással helyreállítjuk a tulajdonságot

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek

Bonyolultság - PF tulajdonság visszaállítása

- 1. eset: nem romlik el a PF tulajdonság $\rightarrow O(1)$
- 2. eset: üres fába történő beszúrás $\rightarrow O(1)$
- 3.1. eset: $\rightarrow O(1)$
  - sérül a 3-as tulajdonság, fekete "nagybácsi"
  - max. 2 forgatás
- 3.2. eset: $\rightarrow O(\log n)$
  - sérül a 3-as tulajdonság, piros "nagybácsi"
  - legrosszabb eset: "feltoljuk" a két egymás utáni piros elemet a gyökérig

Bonyolultság - beszúrás

beszúrás a keresőfába + PF tulajdonság visszaállítása $\rightarrow O(\log n)$

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binári keresőfa Adatok

Piros-fekete fál Magasság <mark>Műveletek</mark>

Alkalmazás Splay fák Műveletek

Törlés

- Megkeressük a nála kisebb legnagyobb vagy nála nagyobb legkisebb elemet, legyen ez y.
  - 2 y adattagjait rámásoljuk a törlendő elem adattagjaira.
- 3 y mindig levélelem vagy csak egy leszármazottja van.

Ezután két fő eset fordulhat elő:

Legyen x: y leszármazottja (valós vagy NULL). Ekkor:

- y piros: kitörölhetjük, nem sérül egyik PF tulajdonság sem.■
- y fekete:
  - Ha y gyökér volt, akkor sérül az 1-es tulajdonság.
  - Ha x és szülő[y] is piros, akkor sérül a 3-as tulajdonság.
  - Minden olyan út, ami az *y*-on keresztül haladt egy feketével rövidebb lesz.

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fa Magasság **Műveletek** Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Törlés - y fekete

- Kitöröljük y-t és x, a leszármazottja "megörökli" a színét:
  - Ha x fekete volt, akkor kétszeresen fekete lesz, hogy a 4-es tulajdonság ne sérüljön. Sérül az 0-ás tulajdonság.
  - Ha x piros volt, akkor piros-és-fekete lesz, hogy a 4-es tulajdonság ne sérüljön. Sérül az 0-ás tulajdonság.
- A továbbiakban, ha nincs megjelölve, akkor az x kétszeresen fekete lesz.
- x tulajdonképpeni színe nem változik.
- Legyen w: x testvére.

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Feladat

El kell tüntetni az x-hez rendelt plusz feketét:

- Az aktuális x piros-fekete csúcsra mutat, és feketére színezhetjük.
- Az aktuális x a gyökérre mutat, így elhagyhatjuk a plusz feketét.
- Forgatásokkal és színezésekkel alakítjuk át a fát úgy, hogy az előző két eset valamelyikét kapjuk.

Megjegyzés

- A műveletek szimmetrikusai is léteznek.
- A c és c' színek tetszőlegesen jelölhetnek pirosat vagy feketét, az algoritmus szempontjából nem relevánsak.

Adatszerkezetek

Vekov Géza

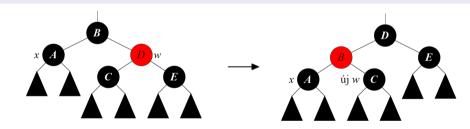
Ismétlés - Bináris keresőfa

Piros-fekete få Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek Alkalmazá

1. eset

w színe piros

- Mivel az új w az eredetinek egy gyereke lesz, a transzformálást követően a 2., 3. vagy 4. esethez jutunk, ahol w fekete.
- x még mindig kétszeresen fekete.

Adatszerkezetek

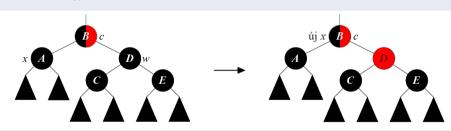
Vekov Géza

smétlés - Binári

Piros-fekete fá Magasság **Műveletek**

Alkalmazás Splay fák Műveletek

- w színe fekete
- w mindkét gyereke fekete

- x-től és w-től is "elveszünk" egy feketét, és B-nek szülő[x]-nek adjuk.
- Ha az 1. eset után hajtjuk végre, akkor szülő[x] piros volt, feketére színezzük és lejárt az algoritmus.

Adatszerkezetek

Vekov Géza

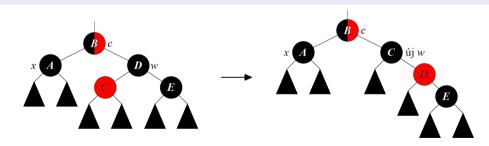
VEROV GEZA

Ismétlés - Binár keresőfa

Piros-fekete fa Magasság **Műveletek**

Splay fák Műveletek

- w színe fekete
- w jobb gyereke fekete, bal gyereke piros

- Felcseréljük a *C* és *D* csúcsok színét, majd jobbra forgatunk.
- 4 esetre transzformál

Adatszerkezetek

Vekov Géza

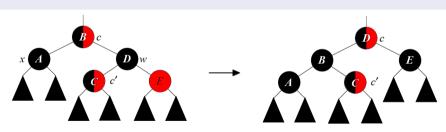
VEKOV GEZA

Ismétlés - Binár keresőfa

Piros-fekete fa Magasság **Műveletek**

Alkalmazás Splay fák Műveletek

- w színe fekete
- w jobb gyereke piros

- lacktriangle megváltoztatjuk a w, szülő[x] és jobb[w] csúcsok színét, majd balra forgatunk B körül.
- x-ről levettük a kétszeres feketét, és a következő x érték a gyökér. ■

Piros-fekete fa: alkalmazás

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fál Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Completely Fair Scheduler

- Linux kernel alapértelmezett ütemezési algoritmusa
- Minden várakozó folyamat egy PF-fába kerül
- A PF fa kulcsa: a folyamat végrehajtási ideje
- Minden folyamat esetén meghatározunk egy maximum futási időt is
- Ütemezés:
  - Minden lépésben kiválasztjuk a PF fa minimumát (legrövidebb idő alatt ér véget).
  - Ha a folyamat sikeresen lefut:
    - töröljük a PF fából
  - Ha a folyamat eléri a maximális futási idejét / vagy külső hatásra felfüggesztődik:
    - a folyamatot leállítjuk
    - töröljük és újra beszúrjuk a PF fába a folyamatot az új végrehajtási idejével
  - Addig ismételjük, amíg ki nem ürül a PF fa

Piros-fekete fa: alkalmazás

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fál Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Java 8 - HashMap / C++ STL - map

- Hash tábla Javaban / C++-ban
- Ütközések kezelésére *láncolást* használ: több azonos hash-értékű elem lehet egy helyen
- Láncolt lista helyett: PF fa
  - Keresési idő: O(n) helyett $O(\log n)$

Piros-fekete fa - AVL fa

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

Piros-fekete fál Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Elmélet

- Ugyanazok a lehetséges műveletek
- Ugyanaz a futási idő: $O(\log n)$

Gyakorlat

- A piros-fekete fák csak "aránylag kiegyensúlyozottak"
  - a keresés enyhén gyorsabb az AVL fában
- Az AVL fákba való beszúrás több forgatással jár
  - A beszúrás enyhén gyorsabb a PF fába

Adatszerkezetek

VEROV GEZA

Ismétlés - Binár keresőfa

Adatok

Piros-fekete fál

NA-----

Műveletek

Airaiiiiaz

Splay fák

Alkalmazás

Splay fák

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

Piros-fekete fá Magasság Műveletek

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Alapötlet

- Önszervező bináris keresőfa
- Ha a felhasználói igények teljesítése közben eljutunk valahova, akkor nem távozunk onnan "csak úgy", hanem rászánunk még valamennyi időt, hogy alakítsuk a környéket ahová kerültünk.

Cél

■ A gyakran keresett elemek "kéznél" legyenek

Megjegyzés

■ Daniel Sleator, Robert Tarjan '83

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binári keresőfa

Piros-fekete fák Magasság

Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Tulajdonságok

■ Egy átlagos alkalmazásban a keresések 80%-a az elemek 20%-ra vonatkozik (*Pareto elv*)

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binári keresőfa

Piros-fekete fá Magasság

Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Tulajdonságok

- Egy átlagos alkalmazásban a keresések 80%-a az elemek 20%-ra vonatkozik (Pareto elv)
- A splay fák a keresési műveletek során változtatják az alakjukat:
  - a gyakran keresett elemek a fa "tetején" (a gyökérhez közel) helyezkednek el, így ezekhez gyorsan hozzá lehet férni

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binári keresőfa

Magasság Műveletek

Alkalmazás

Splay fák Műveletek Alkalmazás

Tulajdonságok

- Egy átlagos alkalmazásban a keresések 80%-a az elemek 20%-ra vonatkozik (Pareto elv)
- A splay fák a keresési műveletek során változtatják az alakjukat:
  - a gyakran keresett elemek a fa "tetején" (a gyökérhez közel) helyezkednek el, így ezekhez gyorsan hozzá lehet férni
- A splay fák nem feltétlenül kiegyensúlyozottak:
  - Gyakran keresett elemek esetén a keresési idő konstans
  - Ritkán keresett elemek esetén a keresési idő lineáris is lehet
  - Átlagos keresési idő: $O(\log n)$

Splay fa: műveletek

Adatszerkezetek

Vekov Géza

lsmétlés - Binári keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák **Műveletek** Alkalmazás

Splay fa: Műveletek

- Keresés(x) az x értékű elem keresése
- Minimum/Maximum a splay fa legkisebb/legnagyobb elemének meghatározása
- Előző/Következő(x) az x értékű elem előtti/utáni elem a rendezett sorozatban
- i. Elem(i) a splay fa i. dik legkisebb elemének meghatározása
- Rang(x) az x értékű elem rangjának meghatározása (az x értékű elem "sorszáma" a rendezett sorozatban)
- Összeillesztés(x) két splay fa összeillesztése *
- Szétvágás(x) az x értékű elem alapján a splay fa szétvágása *
- Beszúrás(x) az x értékű elem beszúrása a splay fába *
- Törlés(x) az x értékű elem törlése a splay fából *
- Kiírás a splay fa rendezett sorrendben való kiírása

Splay fa: keresés

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság Műveletek

Splay fák **Műveletek**

Keresés

- I Keresés a bináris keresőfában: megkeressük x-et
- 2 Splay művelet:
  - az x elem fontossága nőtt
  - lacksquare az x elemet forgatások sorozatával a gyökérbe mozgatjuk

Megjegyzés

- A módszer az x-hez vezető kereső út mentén levő elemeket is közelíti a gyökérhez.
- A gyakran használt elemek közel lesznek a fa tetejéhez.
- A kevésbé "aktív" elemek a levelek felé vándorolnak.

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binári: keresőfa Adatok

Piros-fekete fál Magasság Műveletek

Alkalmazás Splay fák

Műveletek Alkalmazás

Splay(x)

- Forgatások sorozata
  - Cél: a keresett csomópont legyen az új gyökér
- Legyen
  - x: a keresett csomópont
  - y: x szülője
  - **z:** *y* szülője (*x* nagyszülője)
- Minden lépés az alábbi feltételektől függ:
  - x bal, vagy jobb gyereke y-nak
  - y gyökér-e vagy sem
  - y bal, vagy jobb gyereke z-nek

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

Piros-fekete fi Magasság Műveletek

Splay fák

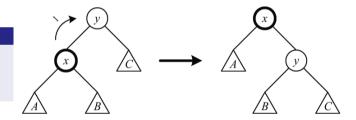
Műveletek

Splay(x)

II ZIG lépés (jobb forgatás)

Feltételek

- x bal gyereke y-nak
- y gyökér

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

Piros-fekete fál Magasság Műveletek

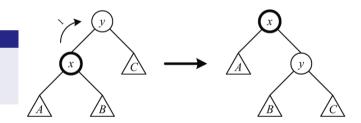
Splay fák **Műveletek**

Splay(x)

ZIG lépés (jobb forgatás)

Feltételek

- x bal gyereke y-nak
- y gyökér

Megjegyzés

■ Hasonlóan létezik ZAG lépés is (bal forgatás)

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

Piros-fekete fá Magasság Műveletek

Splay fák

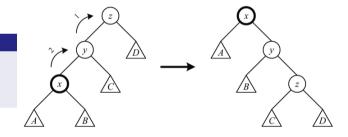
Műveletek

Splay(x)

ZIGZIG lépés (jobb + jobb forgatás)

Feltételek

- x bal gyereke y-nak
- y bal gyereke z-nek

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fál Magasság Műveletek

Splay fák

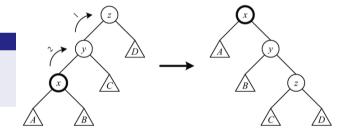
Műveletek

Alkalmazás

Splay(x)

Feltételek

- x bal gyereke y-nak
- y bal gyereke z-nek

Megjegyzés

■ Hasonlóan létezik **ZAGZAG** lépés is (bal + bal forgatás)

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság Műveletek

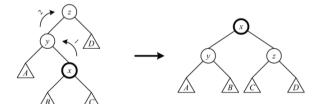
Splay fák **Műveletek**

Splay(x)

3 ZIGZAG lépés (bal + jobb forgatás)

Feltételek

- x bal gyereke y-nak
- *y* jobb gyereke *z*-nek

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

Piros-fekete fa Magasság Műveletek Alkalmazás

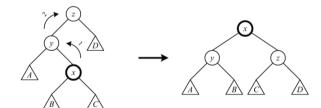
Alkalmazas Splay fák **Műveletek**

Splay(x)

ZIGZAG lépés (bal + jobb forgatás)

Feltételek

- x bal gyereke y-nak
- *y* jobb gyereke *z*-nek

Megjegyzés

■ Hasonlóan létezik **ZAGZIG** lépés is (jobb + bal forgatás)

Splay fa: splay művelet

Adatszerkezetek

Vekov Géz

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság

Magasság Műveletek

Splay fák

Műveletek

Alkalmazás

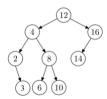
Splay(x)

Addig kell ismételni a megfelelő forgatásokat és a szimmetrikus forgatásokat, amíg a keresett elem a gyökérbe kerül.

Adatszerkezetek

Műveletek

Példa

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

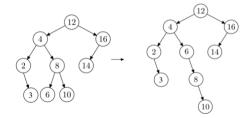
Piros-fekete fál

Magasság

Műveletek Alkalmazás

Spiay fak <mark>Műveletek</mark>

Példa

Adatszerkezetek

Vekov Géza

lsmétlés - Bináris keresőfa

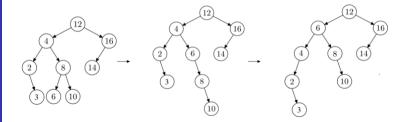
Piros-fekete fál

Magasság

Műveletek Alkalmazás

Műveletek

Példa

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

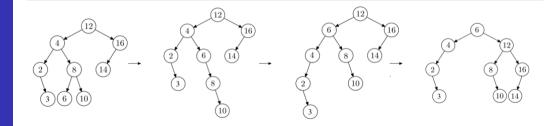
Piros-fekete fák

Magasság Műveletek

Műveletek Alkalmazás

Műveletek

Példa

Splay fa: beszúrás

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság Műveletek

Műveletek Alkalmazás

Splay fák **Műveletek** Alkalmazás

Beszúrás

- Beszúrjuk x-et a bináris keresőfába
- 2 Splay(x) művelet: átrendezzük a fát úgy, hogy x legyen az új gyökér

Adatszerkezetek

Vekov Géza

lsmétlés - Bináris keresőfa

Piros-fakata fál

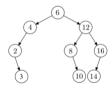
FITOS-TERELE TAP

Műveletek

Alkalmazás

Műveletek Alkalmazá

Példa

Adatszerkezetek

Vekov Géza

lsmétlés - Bináris keresőfa

Piros-fekete fál

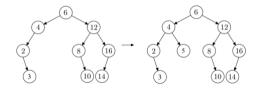
Magasság

Műveletek

Splav fák

Műveletek Alkalmazá

Példa

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa

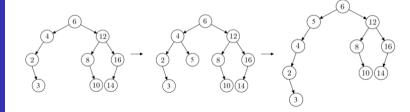
Piros-fekete fál

Magasság

Műveletek Alkalmazás

Műveletek

Példa

Adatszerkezetek

Vekov Géza

lsmétlés - Bináris keresőfa

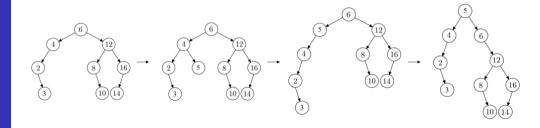
Piros-fekete fál

Magasság Műveletek

Alkalmazás

Műveletek

Példa

Splay fa: összeillesztés és szétvágás

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák

Műveletek

Alkalmazás

Összeillesztés

A és B splay fát össze lehet illeszteni, ha az egyik (pl. B) valamennyi eleme nagyobb a másik fa valamennyi eleménél.

- Splay(Minimum(B)): az eredmény egy "jobboldalas" fa, a gyökérnek nincs bal leszármazottja.
- 2 A gyökere a B gyökerének bal leszármazottja lesz.

Szétvágás

A splay fát szét lehet vágni tetszőleges $x \in A$ elem szerint.

- $\blacksquare$ Splay(x): a fa gyökere x lesz.
- 2 A gyökér bal vagy a jobb oldali részfáját le lehet választani.

Splay fa: törlés

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság Műveletek

Splay fák

Műveletek

Alkalmazás

Törlés

- 1 A bináris keresőfáknál ismert törlést alkalmazzuk x-re.
- 2 Splay(szülő(x)): ha létezik, akkor a törölt elem szülője szerint splay-elünk.

Törlés - változat

- $\blacksquare$ Splay(x): a fa gyökere x lesz.
- 2 Kitöröljük *x*-et.
- 3 Összeillesztjük a két megmaradt részfát.

Splay fa

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binári keresőfa Adatok

Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek

Működés

 az önszerveződésnek köszönhetően a gyökér körül azok a csomópontok csoportosulnak, amelyeket gyakrabban kerestünk

Keresés futási ideje

- Legrosszabb esetben: O(n)
- Legjobb esetben: O(1)
- Átlagosan: $O(\log n)$

Mikor használják?

■ Ha az eltárolt adatoknak egy kisebb részét használjuk rendszeresen.

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek **Alkalmazás**

Alkalmazás

Hálózati routerek:

- Beérkező csomagok továbbítása
- Szükség van egy adatszerkezetre az IP címek eltárolására és gyors keresésre
- Egy IP címre több egymás utáni csomag érkezik hasznos, ha az utoljára használt IP címek könnyen elérhetőek → Splay fa

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Binári keresőfa Adatok

Piros-fekete fa Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek **Alkalmazás**

Alkalmazás

Hálózati routerek:

- Beérkező csomagok továbbítása
- Szükség van egy adatszerkezetre az IP címek eltárolására és gyors keresésre
- Egy IP címre több egymás utáni csomag érkezik hasznos, ha az utoljára használt IP címek könnyen elérhetőek → Splay fa

■ Garbage collection:

- Nem használt memória felszabadítása
- Splay fa: a nem használt objektumok a fa leveleiben lesznek
- Hasonló alkalmazás: cache implementálása

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fa Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek **Alkalmazás**

Alkalmazás

Hálózati routerek:

- Beérkező csomagok továbbítása
- Szükség van egy adatszerkezetre az IP címek eltárolására és gyors keresésre
- Egy IP címre több egymás utáni csomag érkezik hasznos, ha az utoljára használt IP címek könnyen elérhetőek → Splay fa

■ Garbage collection:

- Nem használt memória felszabadítása
- Splay fa: a nem használt objektumok a fa leveleiben lesznek
- Hasonló alkalmazás: cache implementálása
- **sed** linux parancs

Adatszerkezetek

Vekov Géza

Ismétlés - Bináris keresőfa Adatok

Piros-fekete fá Magasság Műveletek Alkalmazás

Splay fák Műveletek **Alkalmazás**

Alkalmazás

- Hálózati routerek:
  - Beérkező csomagok továbbítása
  - Szükség van egy adatszerkezetre az IP címek eltárolására és gyors keresésre
  - Egy IP címre több egymás utáni csomag érkezik hasznos, ha az utoljára használt IP címek könnyen elérhetőek → Splay fa
- Garbage collection:
  - Nem használt memória felszabadítása
  - Splay fa: a nem használt objektumok a fa leveleiben lesznek
  - Hasonló alkalmazás: cache implementálása
- sed linux parancs
- gcc

${\sf Adatszerkezetek}$

vekov Geza

Ismétlés - Binái keresőfa

Adatok

riros-rekete ra

Magasság

Alkalmazá

Aikaimaza

Műveletek Alkalmazás

Kérdések

 $\mathsf{K\acute{e}rd\acute{e}sek?} \ \odot$